

Resumé

Kardinálský klobouk pro Karla Kašpara

Studie se zabývá otázkou nominace prvního kardinála samostatné Československé republiky, k níž došlo 20. listopadu 1935. Politická reprezentace, vysoká církevní hierarchie, představitelé politického katolicismu a věřící čekali celá léta marně na nominaci svého kardinála, protože se do možného jmenování promítaly vedle osobní sympatie Svatého otce ke konkrétnímu jednotlivci především dobré a v zásadních otázkách bezproblémové poměry v arcidiecézi. Československo-vatikánské vztahy prošly od roku 1918 nejrůznějšími peripetiemi – je třeba připomenout vynucenou rezignaci arcibiskupů, spojených se starými pořádky a s Vídní, několik let hrozící odluku státu a církve, diplomatická nedorozumění s nunciem Marmagim (1925) a Ciriacim (1933) a vynucenou rezignaci pražského arcibiskupa F. Kordače (1931).

Změna politického klimatu v Evropě, související s rozmáhajícím se německým novopohanstvím (neopaganismem) a ruským komunismem, přiměly papeže Pia XI. k přehodnocení dosavadního vztahu k některým státům. Jedním z nich se stalo i Československo. Po vyřešení sporných otázek došlo k uzavření závěrečných československo-vatikánských dohod o *Modu vivendi*, na konci června 1935 byl v Praze uspořádán celostátní katolický sjezd a na něj byl na důkaz uznání československo-francouzského přátelství a spojení vyslán jako papežský legát pařížský arcibiskup kardinál Jean Verdier. O několik týdnů později byly příjezdem nuncia Saverio Rittera normalizovány diplomatické vztahy, omezené v roce 1933 po odchodu mons. Ciriacih z pražské nunciatury.

Československo se dočkalo při nejbližším zasedání konzistoře oznámení o jmenování pražského arcibiskupa dr. Karla Kašpara jedním z 20 nových členů kardinálského sboru. Hlavním důvodem jeho nominace byla ustálená tradice jmenovat prvním kardinálem nového státu ordináře v hlavním městě a zdůraznit myšlenku jednoty národa. Obecně se předpokládalo, že společně s ním bude nominován o čtyři roky starší olomoucký arcibiskup Leopold Prečan, který byl předsedou biskupské konference, hlavním organizátorem katolického sjezdu a oporou Československé strany lidové mezi církevní hierarchií. K. Kašpar na rozdíl od L. Prečana studoval v Římě, těšil se oblíbě ve vatikánské kurii a u papeže a snažil se vystupovat proti jakémukoliv zpolitizování církve. Možnou kreaci arcibiskupa Prečana komplikoval fakt, že na Moravě dosud žil bývalý olomoucký arcibiskup Lev Skrbenský, který rezignoval v roce 1920, ale byl Vatikánem uznáván jako moravský kardinál až své do smrti (1938). Československé diplomacii a nunciuovi se nakonec podařilo dosáhnout udělení čestné hodnosti „assistenta al soglio“ - asistenta papežského trůnu k 70. narozeninám olomouckého arcibiskupa.

Příspěvek podává stručný životopis Karla Kašpara - narozen 1870, studia filozofie a teologie v Římě, vysvěcen 1893, světicí biskup v Hradci Králové (1920),

biskup v Hradci Králové (1921-1931) a zmiňuje okolnosti jeho jmenování pražským arcibiskupem v roce 1931. Dále mapuje historii a význam kardinálského purpuru pro arcibiskupa Kašpara a pro Československo. Díky dochovaným pramenům v Archivu ministerstva zahraničních věcí a v Národním archivu se podařilo zachytit dost přesně nejdůležitější okamžiky arcibiskupovy prosincové cesty do Vatikánu a triumfálního návratu do Prahy.

Zusammenfassung

Der Kardinalshut für Karel Kašpar

Die Studie befasst sich mit der Frage der Nomination des ersten Kardinals der selbständigen Tschechoslowakischen Republik, zu der es am 20. November 1935 kam. Die politische Repräsentation, der hohe Klerus, die Vertreter des politischen Katholizismus und die Gläubigen warteten jahrelang vergeblich auf die Nomination ihres Kardinals, weil es sich in die mögliche Ernennung neben der persönlichen Sympathie des Heiligen Vaters zum konkreten Individuum vor allem die guten und in Grundfragen problemlosen Verhältnisse in Erzdiözese spiegelten. Die tschechoslowakisch-vatikanischen Beziehungen gingen seit 1918 durch verschiedensten Peripetien durch – es müssen die erzwungene Resignation der Erzbischöfe, die mit alten Ordnungen und mit Wien verbunden waren, die einige Jahre hindurch drohende Trennung von Kirche und Staat, das diplomatische Missverständnis mit dem Nuntius Marmaggi (1925) und Ciriaci (1933) und die erzwungene Resignation des Prager Erzbischofs F. Kordač (1931) erwähnt werden.

Die Änderung des politischen Klimas in Europa, die mit dem deutschen Neopaganismus und dem russischen Kommunismus zusammenhing, bewegte den Papst Pius XI. zu Umwertung der bisherigen Beziehungen zu einigen Staaten, darunter auch zu der Tschechoslowakei. Nach der Lösung der umstrittenen Fragen kam es zur Schließung der tschechoslowakisch-vatikanischen Modus-Vivendi-Abschlussabkommen. Am Ende Juni 1935 in Prag wurde der gesamtstaatliche katholische Kongress veranstaltet. Als Beweis der Anerkennung der tschechoslowakisch-französischen Freundschaft und Allianz wurde der Pariser Erzbischof Kardinal Jean Verdier als der päpstliche Legat nach Prag delegiert. Einige Wochen später wurden die im Jahre 1933 nach dem Abgang des Msgr. Ciriaci aus der Prager Nuntiatur beschränkten diplomatischen Beziehungen durch die Ankunft des Nuntius Saverio Ritter normalisiert.

Bei der nächsten Tagung des Konsistoriums bekam die Tschechoslowakei eine Bekanntmachung über die Ernennung des Prager Erzbischofs Dr. Karel Kašpar zu einem der 20 neuen Mitglieder des Kardinalkorps. Der Hauptgrund zu seiner Ernennung war die Tradition, zum ersten Kardinal des neuen Staates den Ordinarius in der Hauptstadt zu ernennen, und die Idee der Nationaleinigkeit hervorzuheben. Es wurde allgemein vorausgesetzt, dass gemeinsam mit ihm auch der um vier Jahre ältere Olmützer Erzbischof Leopold Prečan ernannt werden könnte, der der Vorstand der Bischofskonferenz, der Hauptorganisator des katholischen Kongresses und eine Stütze der Tschechoslowakischen Volkspartei in der kirchlichen Hierarchie war. Karel Kašpar studierte zum Unterschied von Leopold

Prečan in Rom, erfreute sich Beliebtheit in vatikanischer Kurie und beim Papst und war bestrebt gegen das Politisieren der Kirche einzutreten. Die mögliche Kreation des Erzbischofs Prečan komplizierte der Fakt, dass in Mähren noch der ehemalige Olmützer Erzbischof Lev Skrbenský lebte, der im Jahre 1920 resigniert hat, aber er wurde von Vatikan bis zu seinem Tod (1938) als der mährische Kardinal anerkannt. Es gelang schließlich der tschechoslowakischen Diplomatie und dem Nuntius, dass der Olmützer Erzbischof zu seinem 70. Geburtstag den Ehrentitel „Assistent al soglio“ – des Assistenten des Papstthrons gewonnen hat.

Der Beitrag bringt eine kurze Biographie Karel Kašpars – 1870 geboren, das Studium der Philosophie und Theologie in Rom, 1893 geweiht, der Weihbischof in Hradec Králové (1920), der Bischof in Hradec Králové (1921–1931) – und erwähnt die Umstände seiner Ernennung zum Prager Erzbischof im Jahre 1931. Folgend mappiert der Beitrag die Geschichte und Bedeutung des Kardinalspurpurs für den Erzbischof Karel Kašpar und für die Tschechoslowakei. Dank der erhaltenen Quellen im Archiv des Außenministeriums und im Nationalarchiv gelang es, ziemlich genau die wichtigsten Zeitpunkte der Dezemberreise des Erzbischofs nach Vatikan und seiner triumphalen Rückkehr nach Prag zu erfassen.